

Робота зі стародруками і виданнями XIX - поч. XX ст.

в НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського

Мірошниченко

Марина Олексіївна

Завідувач відділу

рідкісних і цінних документів

НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського

Анотація. Представлений досвід використання методів і засобів музейно-просвітницької діяльності в роботі відділу рідкісних видань університетської бібліотеки.

Ключові слова: історія Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського, робота зі стародруками та рідкісними виданнями, історичні дослідження в бібліотеці, інновації у бібліотечно-інформаційній діяльності

Аннотация. Представлен опыт использования методов и приемов музейно-просветительской деятельности в работе отдела редких и ценных изданий в университетской библиотеке.

Ключевые слова: история Киевского политехнического института имени Игоря Сикорского, работа со старопечатными и редкими изданиями, исторические исследования в библиотеке, инновации в библиотечно-информационной деятельности.

Annotation. The experience of using methods and means of museum-educational activity in the work of the rare editions' department of the university library is presented.

Key words: history of the Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky, work with rare and old editions, historical research in the library, innovations in library and information activities.

Науково-технічна бібліотека Київської політехніки останні три роки активно рухається шляхом кардинальних перетворень: ми переглядаємо всі бібліотечні процеси, модернізуємо традиційні послуги і створюємо нові. В рамках прийнятої нової стратегії розвитку бібліотеки до 2020 р. постали нові завдання перед кожним підрозділом. Робота зі стародруками і рідкісними виданнями в будь-якій бібліотеці має свої усталені форми і засоби і, в переважній більшості, орієнтована на обслуговування науковців і дослідників. Але це не всі користувачі бібліотеки, яким може бути цікаво і потрібно знайомство з такого роду документами. Отже, проаналізувавши потреби наших клієнтів, ми вирішили шукати нові шляхи широкого і продуктивного розкриття фонду.

Перше знайомство із раритетними документами відбувається через електронний каталог, тому бібліографічний запис має бути максимально широким, з урахуванням всіх збережених провенієнцій, без скорочень і з релевантними предметними рубриками. Незабаром в НТБ КПІ буде введено міжнародний стандарт RDA (Resource Description and Access), який особливо підходить для опису музейних експонатів та книжкових пам'яток. Він розширює можливості каталогізатора для більш повного задоволення всіх зацікавлень користувача. Велике значення введення нового стандарту має саме для працівників відділу рідкісних видань: ми займаємося ретрокаталогізацією, як кажуть, *de visu* і для нас важливо детально зафіксувати історію побутування документу.

Для збільшення кількості віртуальних користувачів необхідно мати відкритий доступ до повних текстів, зокрема, до раритетних видань. Цього року ми отримали гранд на програмне забезпечення для створення Цифрової бібліотеки Київської політехніки і незабаром розпочнуться системні роботи по створенню електронних копій найбільш цінних документів і представленню їх в мережі.

Поряд з книжковими і журнальними виданнями в нашому фонді формується нове цікаве зібрання документів. Постійне фронтальне опрацювання старої частини фонду бібліотеки привело до великої кількості знахідок в книгах. Це різного роду матеріали: листи, фотографії, квитки, грошові знаки, поштові картки, бібліотечні картки і замовлення тощо. Виявилося, що забуті в книжках речі можуть багато розповісти про читачів бібліотеки протягом багатьох десятиліть діяльності університету. Таким чином, виникла думка створити окрему колекцію «Документи соціального життя КПІ» і започатковано загально університетський проект «Збережи історію КПІ» (промоцію готували і

здійснювали співробітники відділу перспективного розвитку). Незабаром ми почали отримувати подарунки не тільки від студентів і працівників університету, а також від киян, що відвідують наші бібліотечні екскурсії, лекції та інші освітні заходи. Проект посприяв залученню нових користувачів нашого відділу і бібліотеки загалом.

Ще одна ініціатива народилася в останні два роки, коли до відділу рідкісних і цінних документів приєднали залу історії КПІ, де зберігаються історичні документи і роботи викладачів з XIX ст. Деякий час відбувалося вивчення досвіду подібних підрозділів в бібліотеках і формування власного бачення такого фонду. На сьогодні він повністю переформатований, всі записи на книги в ЕК відредаговані і створено окрему віртуальну колекцію «Історія КПІ ім. Ігоря Сікорського». В середині матеріали поділені на окремі підрозділи, що дозволяє користувачеві швидко знайти цікавлячи його документи: **Персоналії** (біографії, спомини, мемуари про видатних викладачів і студентів університету), **Документи** (положення про інститут, його статут, особовий склад та списки студентів, звіти про діяльність закладу), **Опрацювання** (дослідницькі роботи про історію факультетів, кафедр, підрозділів інституту, про його культурне життя), **Роботи викладачів** (праці вчених – з 1898 р. до сьогоднішнього дня), **Історія техніки, науки і вищої освіти** (наукові дослідження, довідники, енциклопедії, історичні нариси тощо) та інші.

Під час реформування цього, фактично краєзнавчого, фонду виникла ідея музеєфікації частини території зали – створення куточка професорського кабінету для ілюстрації окремих сторінок історії Київського політехнічного інституту під час проведення численних ознайомчих екскурсій для студентів та гостей бібліотеки. Силами самих працівників бібліотеки були зібрані експонати і відреставровані меблі. Перші відвідувачі побували в імprovізованому кабінеті у Всеукраїнський день бібліотек – 30 вересня.

Окрім екскурсій, тут бувають і студенти, що слухають лекції з курсу «Історія КПІ». За ініціативи завідувача кафедри історії професора, доктора історичних наук Костилюєвої С.О. лекції про дореволюційний період діяльності КПІ проходять в бібліотеці за участі працівників відділу рідкісних і цінних документів. Ось декілька відгуків студентів, які свідчать про вдалий початок співпраці університетської кафедри і бібліотеки при викладанні цієї дисципліни:

- *«Лекції з історії завжди проходять в особливій атмосфері. Але 4 жовтня 2018 року це було щось дійсно незвичайне. Ми були у бібліотеці, в оточенні рідкісних екземплярів книжок. Нам розповіли багато цікавого про Київський політехнічний інститут років Лютневої революції, науковий процес того часу,*

як саме вчилися студенти та вчили викладачі. Інтерес до теми лекції також розпалили працівники бібліотеки, які показали підручники та монографії викладачів, фотографії того часу та, навіть, відвели до зали, де усе посвячено минулому КПІ. Таких цікавих та інформативних лекцій в нас не було вже давно, і я дійсно радий, що Костилова Світлана Олександрівна взяла на себе ініціативу урізноманітнити наше студентське життя!»;

- «Минулого четверга ми провели лекцію з історії в бібліотеці. Працівники бібліотеки підготували для нас деякі старі документи та провели невелику екскурсію, розповівши про них та про людей, які з ними пов'язані. Ми з цікавістю розглядали експонати, серед яких були особисті записи викладачів КПІ. Ми перейнялися духом того часу, відчули яким було навчання студентів до початку комп'ютерної ери. Екскурсія змусила мене замислитись над історією нашого університету та над тим які часи він пережив. Після відвідування бібліотеки у мене з'явилося бажання більше дізнатися про історію університету і людей, які її вершили».

Також, важливою частиною роботи відділу стала співпраця з викладачами Видавничо-поліграфічного інституту(який входить до складу КПІ): протягом року саме в залі рідкісних і цінних документів відбуваються заняття з історії українського книгодрукування та введення в спеціальність для майбутніх поліграфістів.

Системне залучення бібліотеки до навчального процесу сприяє ефективному використанню студентами всіх курсів і різних факультетів фондів відділу в навчальному і науковому процесі.

Протягом року працівники відділу супроводжують різні наукові заходи, що відбуваються в бібліотеці, книжковими виставками і постійно виступають з доповідями. Вже традиційною стала участь в щорічній міжнародній конференції з історії науки і техніки. До речі, теми і матеріали до виступів студенти також знаходять за нашої активної допомоги.

Для популяризації фонду використовуються і соціальні мережі та періодичні видання: ми створили групу в Фейсбукі «Стародруки Київської політехніки» та маємо однойменний блог на сайті бібліотеки. Намагаємося постійно публікувати нові матеріали в газеті «Київський політехнік».

Ще один новий освітній проект започатковано 2018 р. - ювілейного для КПІ - історичні студії «Think about it». Зустрічі відбуваються щомісячно протягом навчального року. Запрошуються відомі історики і киевознавці для розповіді про окремі цікаві сторінки історії, як Київського політехнічного інституту так і

вітчизняної науки, техніки і промисловості. Вже перші зустрічі довели, що потреба в таких тематичних і системних студіях дуже велика не тільки в спільноті КПІ, а й в Києві. Отже, цикл лекцій, започаткований до 120-річчя університету, матиме продовження і надалі.

В «Стратегії розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського на 2017-2020 рр.» чітко прописані стратегічні перспективи розвитку бібліотеки. Одним з головних завдань є якомога більше сприяння науковому і навчальному процесу в університеті. Рухає нами велике бажання стати необхідними і незамінними для всіх наших користувачів – фізичних і віртуальних. Вище перераховані ініціативи або перевірено на практиці, або готові до «апробації». І маємо надію, що наш досвід стане у нагоді іншим бібліотекам.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського 2017-2020 рр. – [електронний ресурс] URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19291/1/Strategy_2017-2020.pdf
2. Бруй О. Опис та доступ до ресурсу (RDA) - новий міжнародний стандарт каталогізації: особливості, переваги та впровадження, 2014. In Щорічна Конференція УБА «Бібліотека – території єдності», Київ (Україна), 27-28 листопада. [Conference paper] - <http://eprints.rclis.org/24448/>
3. Стародруки Київської політехніки – блог відділу - <https://oldbookskpi.blogspot.com/>
4. «Історичні студії НТБ: освіта в Києві століття тому» - газета «Київський політехнік» № 8 за 2018 р. - <https://kpi.ua/2018-02-21-ntb>
5. «Збережи історію КПІ - проект до 120-річчя КПІ ім. Ігоря Сікорського» - газета «Київський політехнік» № 18 за 2018 р. - <https://kpi.ua/2018-kp18-1>
6. «Оновлення зали історії КПІ ім. Ігоря Сікорського» - газета «Київський політехнік» КП № 29 за 2018 р. - <https://kpi.ua/2018-09-28-library>

